

PROTESTÁNS HETILAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

Megjelen minden héten egyszer **szombaton** egy iven. — **Előfizetési ár** egy évre 6 frt, félévre 3 frt. — Az osztrák-magyar monarchián kívül eső országokba egy évre 7 frt. — Egyes szám ára 12 kr. — **Hirdetések díja** száz szóig 1 frt kétszáz szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr.; harmadiknál 70 kr.; bélyegdíj mindenik hirdetésnél külön-külön 30 kr. **Melléklési díj** minden száz darabtól 1 frt 50 kr. A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Nagy Péterfia-utca 961 sz. intézendők.

A vallásszabadság és polgári házasság.

(Folytatás.)

A protestáns iskolák vagyoni feletti olynemű főfelügyelet, amilyen a „Pontozatok“ szerént czéloztatik, mélyebben belevág a protestánsok autonómiájába, mint egyelőre látszik. — Ugyanis nem minden protestáns közép és felső iskola rendelkezik oly kész már meglevő alappal, hogy az évi kiadások ebből teljesen fedeztethetnének, minélfogva a hiányok kisebb vagy nagyobb mérvben pótlására egyházi adó vettetik ki. Tudom, hogy a kormánynak joga és kötelessége gondoskodni arról, hogy a polgárok tulságos adóval ne terheltessenek s e jogával bőven élhet a törvényhatóságok budgetei felülvizsgálatánál. De ezen budgetektől lényegileg különbözők az egyházak költségvetései, melyeket azok önként vetnie ki magokra az önfentartás szükségérzetéből, az önségély, szabadság éltető elvénél fogva. Ha a prot. felekezetek ily szempontból, önként talán látszólag nagy adóval terhelik is magokat, igazán elmondhatni, hogy: „volenti non fit injuria.“ És ha a magas kormány az egyházi adó kivétést netalán korlátozná, az ily egyházi adók felhasználásába beleszólna stb., vajjon nem egyenesen az egyházak szabadságát, azok autonómiáját vetné nehéz igába? Erre azt felelhetné ugyan valaki, hogy a „Pontozatok“ szerzője ilyesmire nem gondolt; meglehet, hogy még most nem, de a „Pontozatok“-ban nyilván kifejezett jóakarattól idáig csak egy lépés van.

4. A „Pontozatok“ IV. 2. pontja alatt azt olvassuk, hogy „A főfelügyeletnek esetenkénti gyakorlása az állam érdekeinek megóvására irányul.“ „És pedig: a) a tanulmányi rendszer tekintetében.“ A mi itt általában mondatik, az ellen alig lehet észrevételet tenni. Hanem ezen tételben: „de ezen önhatóságilag megállapított szabályok szoros megtartását ellenőrizni: az állami főfelügyelet joga és kötelessége“ — a protestáns főhatóságok ellen a bizodalmatlanság egy nemét látom kifejezve, mintha azok az egyszer megalkotott statutumaikhoz nem

ragaszkodnának eléggé s azokat könnyedén változtatgatnák s a körülmények szerént most így majd úgy alkalmaznók. Mindenesetre igen megszorítják a protestánsok autonómiáját eme részletezések: a) *valamely köteles tantárgy hallgatása alóli felmentésre; b) tanfolyam nyilvános hallgatása nélküli vizsgatételre c) egy év alatt több tanév végzésére...* az illető felekezeti főhatóságok meghallgatása mellett, *kizárólag a vallás- és közoktatásügyi miniszter van jogosítva.*

A kiemelt pontokra nekem következő szerény észrevételeim vannak:

1. Én általában véve soha senkit sem mentenék fel egy köteles tantárgy hallgatása alól. — Ugyanis valamely tantárgy csak azért tétetik a köteles tantárgyak sorába, minthogy annak eisajátítása az illető intézet által kitűzött képzettségi cél elérése végett szükségesnek ismertetett el. Ha tehát az ilyennek tanulása alól felmentetik valaki, akkor annak képzettsége nem lesz teljes, az ilyen épen ezért a tanítás egy bizonyos jótéteményétől lesz megfosztva. Vagy csak a kevésbé szükséges és fontos tantárgyak tanítása alól lehet a tanulókat felmenteni? Nem lesz tanácsos a tantárgyakat eleve fontosságuk szerént kategóriákra osztani, sőt az ily osztályozás paedagogice valóban kárhuzatos volna, mert az által az ifjuság tanulási önkényének nyitvatnék tág kapu. S a már előre is kisebb fontosságúnak jelzett tantárgy valamint ennek tanára könnyen kisebbitésnek volna kitéve.

Különben ha nem csalódom, e pont a társadalmilag is annyira üldözött görög nyelv ellen van irányozva. Ne legyenek a társadalom hibáit, s ne éleszszük ennek elfogultságát; vagy hagyjuk ki a nem mindenkire szükséges, a képzési cél elérésére nem lényeges tantárgyakat, ha vannak ilyenek, mert az ifjuságot csak fényüzésből vagy utánzástól felvett tárgyak tanulásával fárasztani, idejét szükségtelenekre pazarolni helytelen, káros. Nem a görög nyelvre értem ezt, melyet én éveken át

nagy szeretettel tanítottam, s melynek becsét oly magasra helyezem Természesen kivételt kell tenni az oly tantárgyak tanítása alól, melyekre nézve a képesség hiányzik, ilyenek: a testileg gyengékre a tornaszat s némelyekre nézve, kiknek hangjuk nem idomítható, az ének. Más tantárgy alól senkinek sem adnék felmentést.

A tanfolyam nyilvános hallgatása alóli felmentést sem óhajtom, mert a nyilvános tanintézetben hallgatás mind értelmileg képzőbb mind jellemileg sokkal fejtebb a magános nevelésnél. — S ha a magán hallgatás egészen meg nem szüntethető, legalább korlátoznám; a középiskolák négy alsóbb osztályán felül semmi esetre sem engedném meg.

Az osztályugrásoknak sem vagyok barátja, mert azoknak még eddig hasznát nem láttam. Csak az aránylag nagy életkorukra tennék kivételt. Sok kitünő tehetségű szegény ifju ugyanis jó későn jöven oly szerencsés körülmények közé, hogy a tanulói pályán haladhatáshoz reménye lehet s későn kezd tanulni, az ilyen elől a tanulhatás utját nem vágnám el, s a társadalmat sem fosztanám meg egy talán nagyon is kitünő erőttől. Azonban:

2. ha ezen kivételeket a mi főhatóságaink egyáltalában nem utasítják el, miért nem elégednék meg a kormány azzal, hogy ama kivételeket a mi főhatóságaink tegyék meg s azokról tudomás végett tegyenek felterjesztést? Vagy azt hiszi a magas kormány, hogy ezek eljárása nem lenne oly pontos, oly lelkiismeretes és körültekintő, mint a kormány közegei? Én az ellenkezőt hinni hajlandóbb vagyok. Nálunk rendszeren nagyszámú tagokból álló testületek határoznak ily esetekben, az államnál pedig egyes főbb egyéniségek akarata dönt, — a kedvezés, a pressióknak hódolás hol lehetségesebb, itt-e vagy amott, — döntse el az olvasó.

Ha a magas kormány a „Pontozatok“ itt érintett tételeit érvényre emeli, akkor a mi autonomiánk nagyon csonka-bonka lesz; s egyházi főhatóságaink jogai saját iskoláink kormányzatát illetőleg nagyon megrövidítenek.

5. A „Pontozatok“ VI. szakasza az esetenkénti főfelügyelet gyakorlatát tárgyalja. Mindjárt a bevezető tételben az mondatik, hogy „valamint a népiskoláknál az 1876. XXXVIII. t. cz. értelmében, ugy a közép és főbb iskoláknál is, alkalmazhatja azon közegeket, a melyek a saját intézkedése alatti hasonfoku iskolák felügyeletére hivatvák.“ Ezen közegek alatt pedig a királyi katolikus középiskolákra felügyelő ugynevezett tankerületi főigazgatók

értendő. A főbb tanintézetek felügyelete egyelőre érintetlenül maradna.

Hogy tehát a főfelügyelet a protestáns középiskolák felett is gyakoroltassék, ezt elvileg mindenki elismerni köteles. De erre nézve a protestánsok mind eddig úgy vélekedtek, hogy elég, ha az egyházi főhatóságok jegyzőkönyvei évenként felterjesztetnek, mert ezekből az egyházi és iskolai mozgalmakról és állapotokról a kormány teljes és biztos tájékozást merithet magának, de a felügyelet oly módon való gyakorlását, mint a „Pontozatok“ megállapítják, nem értették, nem kívánták és nem akarták, s a mennyire a protestánsok hangulatát én ismerem, ma sem óhajtják.

Hogy a mi középiskoláink az állami kath. gymnasiumok tankerületi főigazgatóinak legyenek felügyeletére bízva, nem helyeslem, de nincs is erre szükség. Nem helyeslem pedig azért, mert ama tankerületi igazgatók eddig legalább mind katolikus férfiak s legtöbbször szerzetesek, kiknek főleg központi intézeteinkben megjelenése egy kissé feltünő is volna, s aligha kedvetlenséget nem szülne, annyival inkább mert a közoktatásügyi kormányról feltételezni sem merem azon szabadelvűséget és bátorságot, hogy midőn Debreczenben a gymnasiumot egy prémontrei kanonok által látogatattja, ugyanakkor a viszonzóság kedvéért az esztergomi gymnasiumban egy protestáns tanférfiu által gyakoroltatná a főfelügyeletet. De nincs is erre szükség, hogy állandóan bizonyos tanfelügyelő felügyelete alá helyeztessenek középiskoláink, minthogy ezek tanári karai felett helyi vagy egyházkerületi bizottságok vezetik a felügyeletet és kormányzást, s ezek ismét az egyházi főhatóságok alá helyezvők. Ellenben a kath. gymnasiumok felett ily bizottságok nem örködnek, szükség tehát hogy a tanári kar eljárásának, az ifjuság előhaladásának megvizsgálására s a netalán tapasztalt eredményhez képest jelentés- és javaslattételre a magas kormánynak közegei legyenek, a kormány maga mindenütt jelen nem lehetvén.

Bármennyire ragaszkodjunk is mi autonomiánkhoz s bármennyire féltsük is jogainkat, azt alig lehet ma már tagadni, hogy a kormánynak a főfelügyeletből kifolyólag van joga saját közegei által is olykor-olykor meglátogatni a mi középiskoláinkat. De e jogot tagadni nem is volna czélszerű egészen. Én azonban a czélszerűségi szempontokat tanácsosnak látom nem is érinteni.

Én csak azt óhajtanám, hogy a magas kormány ha csakugyan akar főfelügyeleti jogával élni,

esetenként valamely kitünős közkezdveltségnek örvendő protestáns férfi által látogassa meg középiskoláinkat. — Így a lényeg is meg volna tartva, s a módor nem sértene. Ez azonban cikkirónak pusztán egyéni nézete.

A jogakadémiák főfelügyelete később fogván szabályoztatni, egyelőre csak azt jegyezzük meg, hogy a nagy egyformaság kedvéért ezekre nézve sem óhajtunk olyan felügyeletet, mint a kath. jogakadémiáknál. Alább majd előadom okaimat.

6. A VII. szakaszban a felekezeti közép- és felsőiskolák tanárainak képzéséről mondottakra nincsenek észrevételeim. Osztom azokat utolsó pontig. Óhajtom nevezetesen, hogy közép- és felsőiskoláink tanárai ép azon képesítettséggel birjanak mint a megfelelő állami kath. tanintézetek tanárai birnak; óhajtják ezt egyházi főhatóságaink is; — óhajtjuk mindnyájan, hogy a tanárképzés és tanárképesítés nálunk is intézményileg szerveztessék és megállapíttassék. Mi legalább itt Debreczenben, kizárólag ép ezért óhajtánánk egy protestáns egyetemet, vagy egy teljes bölcsészeti karral ellátott főiskolát létesíteni, a mire az Isten meg is fog segíteni minket, habár ez oly annyira nemes magasztos óhajnak és törekvésnek valóságát a féltékenység és más gyengeségek akadályozzák. A „Pontozatok“ megjelenése előtt a „Pr. H.“ már két cikkében sürgette az egyetemnek és illetőleg egy prot. tanárképezdének felállítását, a debreczeni főiskolai tanárkar is már régebben sürgette azt.

A „Pontozatok“-nak itt nem érintett szakaszában kifejezett nézeteket osztom, azért azokra észrevételt tenni feleslegesnek is tartom. — Hanem a „Pontozatok“ szerzőjének téves kiindulási pontját megvilágosítani el nem mulasztom.

(Folyt. köv.)

Néhány szó a zsinati előmunkálatok és azokra vonatkozó egyházmegyei vélemények tárgyában.

(Vége.)

Az egyházi tisztviselőkről szóló §§-ra a következő nézeteket nyilvánították: Az alsó-zempléni egyházmegye a lelkészképesítési vizsgálatok megállapítását, rendezését a zsinat teendőjének tartja, nem pedig az országos egyházi tanács hatáskörébe tartozónak, a mint az a 124. §-ban véleményeztetik. A segéd- és időközi lelkészek alkalmazása feletti intézkedést a beregi és ungi e. megyék a tractusoknak követelik. (126. §) A nagybányai e. megye a lelkipásztor hivatalos teendői között (127. §.) a kátémagyarazatot is megemlíttetni kívánja. Hogy a lelkipásztor egyházi beszédeiben a politikai párttusát kerülje, annak törvényben kimondását egyedül a nagybányai e. megye ellenzi. Az alsó-zempléni e.

megye a legátióba mehetést a gymn. növendékekre is kiterjeszti. Az ungi egyházmegye az egyházmegyei hatóság által kívánja meghatároztatni, hogy a tanítók közül kik jogosíttassanak a lelkipásztorok helyett egyházi beszédek tartására. Az urvacsorának évenként 4 alkalommal kiszolgáltatását óhajtja a pápai és nagybányai egyházmegye, míg az alsó-zempléni csak a 3 főünnepen kívánja azt kiosztatni, a beregi egyh.-megye pedig 5 ízben, a mostani bőjti alkalom elhagyatván.

A 142. §-ban javasoltatván, hogy a lelkész kötelessége legyen az urasztalához készülő növendékeket előkészíteni, ezt az alsó-szabolcsi e. megye határozottan elhagyatni kívánja; míg más egyházmegyék (n.-szalontai, debreczeni stb.) csak a vezetéssel óhajtják a lelkészt megbízatni, a növendékek közvetlen elkészítését vagy tanítását a tanítók teljesítvén.

Hogy a lelkipásztorok öltözete oly részletesen szabályoztassék, mint a 161. §-ban előírva van: azt több egyházmegye kifogásolja, megelégedvén azzal, hogy általánosságban csak annyi mondassék ki, miszerint a lelkipásztorok, midőn hivatalos tisztokban járnak el, egészen fekete vagy sötét színű tisztességes öltözetet viseljenek s palástot vegyenek (debreczeni, nagyszalontai, alsó-zempléni, pápai egyh.-megyék.) a nagybányai e. megye pedig csak annyit kíván kimondatni, hogy a lelkész a művelt osztálylyal egyenlő ruházatot viseljen; vagy valami kényelmes, bő, papi jellegű öltöny állapíttassék meg.

Az esperesteknek 10 évre terjedő választását több egyházmegye soknak tartja; a beregi, nagybányai egyházmegyék 6 évre, a pápai pedig 5 évre kívánják választatni, míg az alsó-zempléni az idő meghatározását az egyházmegyék kebelbeli ügyének hagyja fenn.

Az évenkénti püspöki látogatást — a mint az a 176. §-ban előírva van — egyedül a debreczeni egyházmegye kívánja mellőztetni.

Az egyházközségi gondnokokról szóló fejezetet azon elvből kiindulva, hogy az egyházközségi főgondnokok és számadó gondnokok teendői lényegesen megkülönböztetendők; szabatosabban kívánják összeszerkeszteni az alsó-szabolcsi, debreczeni stb. egyházmegyék. A mi helyes és indokolt kívánalom.

Az egyházkerületi jegyzőket a beregi egyházmegye 6 évre, a szatmári pedig 10 évre kívánja választatni.

Az egyházi bíróság és törvénykezési rendtartásról szóló részt általában egyszerűsítettetni kívánják az egyházmegyék mint a nagybányai, békésbányai, ungi, alsó-szabolcsi, bihari stb; különösen figyelemre méltók a bihari egyházmegye által tett módosítások, melyek e lapok hasábjain annak idejében már közölve voltak.

Ezeket tartottam az egyházmegyei vélemények közül kiemelendőknek, hogy lássuk mily különböző felfogásból s helyzeti viszonyokból kiindulva mérlegelték a tervezeteket az egyes egyházmegyék; — s gondolkozzanak az illetők, a kikre tartozik, hogy micsoda mértékben lesznek azok felhasználhatók?

Egy szemlélő.

Nézetek a gymnasiumi oktatás reformja felett.

(Folytatás.)

A jelen oktatásról.

Az oktatás külterjessége és egyoldalú volta.

Midőn az oktatás rendszerében és időtartamában, valamint a tantárgyak megválasztásában és alkalmazásában a változtatások oly gyakoriak; s midőn mind ezek fölött a vita világszerte oly szünet nélkül való s megállapodásra kilátást sem nyújtó: akkor méltán fölmerül és első helyen felvetendő a kérdés, hogy van-e hát megállapodás az iránt, hogy mi legyen tulajdonképen az oktatás célja és feladata, s mik legyenek annak eszközei? — hogy e nélkül lehet-e megállapodás egyebekben? — s hogy mi vétessék mértékül akár a fennálló akár a javaslandó rendszer megítélésében?

A magyar reformált egyház*) egyetemes tanügyi bizottsága az elemi oktatás feladatát 1862-ben következőleg irta körül: „A népiskola feladata a gyermeket szellemileg tevékeny, a polgári életben hasznos, jó erkölcsű, vallásos érzelmű s gondolkodású emberré nevelni. Népiskoláink feladata közelebbről, hogy azokban a gyermekek mint az egyház tagjai Isten ösmeretében és félelmében, emberi méltóságuk érzete mellett valódi keresztyéni alázatosságban, benső felebaráti szeretetben, buzgó egyháziasságban, szóval igaz keresztyénségben neveltessenek a hely. hitvallásu egyház szellemében; továbbá mint az állam tagjai hazaszeregetre, a törvényes felsőség iránti engedelmességre, a közjó iránti részvételre, lelkesedésre, mint a család tagjai a szülők, azok helyettesei a tanítók iránti tiszteletre, hálára, engedelmességre, általában házi erényekre vezettessenek, tanítassanak s azokban gyakoroltassanak.“

És amaz időben a népiskolai tanfolyam 4 évre terjedt; tehát ama szépen megírt dolgok mind 6—10 éves gyermekeken volnának betöltendők!

A középtanodai oktatásról pedig az országos közoktatási tanács által készített törvényjavaslat I. fejezete így szól: „A középtanodai oktatás feladata a szellemi tehetségek öszhangzatos fejlesztése s tudományos ismeretek közlése által azon általános műveltséget kifejteni s megalapítani, mely az ifjakat az egyetemi és műegyetemi tanulmányokra képesíti.“

De a feladatok ilyen meghatározásának értéke, sőt jelentése is csak úgy lehet, ha ehhez képest az oktatás rendszeréről, eszközeiről és alkalmazásáról kimutatva s tényleg is igazolva van, hogy azok együtt és külön külön miként szolgálnak és mit szolgáltatnak a kívánt eredménytelenségéhez.

E nélkül a célnak és feladatnak körülírása nem egyéb, mint pium desiderium, mely nem a dolgok tárgyas természetéből van lehozva és gyakorlatilag megállapítva, hanem képzelet szerint és általánosságban fejezi ki mindazt,

*) Hazánkban ez idő szerint az elemi iskolák többnyire felekezeti s a felekezeti járó hagyományos sajátságoktól még a községi iskolák sem mentesek. Minthogy pedig létező dolgokat kell alapul vennem, s valamennyi felekezet oktatási rendszerét tárgyalni fölösleges volna: azért a magy. reformátusokét vettem föl, de épen nem abból az okból, mintha a többi közt ezt talán leggyarabbban.

a mit az élet, mint az egyéni cselekvések eredője kívánatosnak mutat a nagyon is érezhető hiányok pótlására, bajok orvoslására.

A célnak ilyen meghatározása, a cél felé ilyen határozat szerint való indulás már eredetben magával hordja a tévedések egész láncolatát. Mert nincs se szere se száma azon ismeret-ágaknak és azon tananyagnak, melyeket az ilyen meghatározás czimén a következetesség alapján föl ne lehetne, sőt föl ne kellene venni a közoktatás keretébe.

S valóban az oktatásnak mai rendszerénél szembeszökő az a sajátság, miszerint e rendszernek fokozatos tökéletesítése abban állott, hogy a mily arányban találtak gyapordottaknak az emberi ismereteket s előrehaladottaknak a tudományokat, azon arányban szaporították az iskolai tananyag. — terjesztették ki az elvont rendszeres tudományok előlegezése még az alsóbb iskolákra is, és hozabbították meg az iskolai tanulás ideje.

Közelebbről érinti a dolog lényegét az a meghatározás, miszerint az iskolai nevelés és oktatás feladata: az egyéni tehetségek és jellem kiképezése oly ismeretek fokozatos megszerzése útján, melyek magukban is hasznosak és szükségesek az életre.

De bármiként legyen is kifejezve az iskolai oktatás feladata: tény, maguk az intézők által sajnosan tapasztalt és sürgősen javítandónak nyilvánított tény, hogy ez a feladat ma semmiképen sincs megoldva.

Való, hogy e sikertelenségre, mint ok, befoly nem egy körülmény. De épen az oktatásnak kell úgy irányozva és alkalmazva lennie, hogy az által a körülmények káros befolyása is ellensúlyoztassék; — különben az állana, hogy az oktatás sikere egészben végre is a körülményektől függ.

Kimutatandó, hogy a jelen oktatási rendszerrel általában lehet-e sikerhez jutni.

Az emberi tehetségek fejlődési, az egyéni belső világ alakulási folyamatának beható észlelői által régóta jelezve van, de közönségesen eléggé tanulmányozva s szem előtt tartva még ma sincs az a lett dolog, miszerint a gyermek mielőtt taníttatnék, már tanul és tud, s az ekképen szerzett közvetlen tudás képezi sajátlag az egyéni tudás alapját, — sőt a tanulásnak ez a természeti módja az egész életen át foly, és az oktatás útján szerzett tudás is csak eme fajta tudásnál fogva lesz egészséges életrevaló tudás.

És itt különösen figyelmet érdemel egy nevezetes körülmény.

A természetnek és az életnek saját törvények szerint folyton folyó nyílt jelenségei az egy időben létező valóságokra azon módon és arányban hatnak, a mint ezek a hatás iránt fogékonyak. — A mi ezt a fogékonyt haladja, annak az egyénre nézve jelentősége nincs, és az ennél nem fokozza, de nem is zavarja sem a külső benyomást, sem a belső felfogást; s a mint fedezi föl az egyén ama jelenségeken az egybefüggést, az egymástól származást, úgy fokozódik azoktól az egyéni felfogás és gyarapodik a közvetlen tudás. —

Hanem hogy ez uton az egyéni tudás elérje a kor tudását, a végre az egyeseknek maguknak kellene külön-külön fölfedezniük mindazt, amit az emberiség az öröklés

folytonosságában korról korra elért. Ezen a lehetetlenségen segít a közvetítő oktatás, midőn a növendéket azoknak a kész ismereteknek elsajátítására igyekszik képesíteni és vezetni, a melyeknek tisztázása és rendezése századok munkája. — Azonban ennél az oktatásnál, mely által tehát az okulás mesterségesen eszközöltetik, a tanulás tárgyai célzatos választás szerint vétetnek sorba, s az ekképen megválasztott tantárgyak felfogására az egyén tehetségei mintegy kényszerítettnek. És ha ezek a tárgyak úgy választatnának meg s oly módon taníttatnának, — hogy a növendék azokra előkészítve, mintegy megérlelődve nincs, de talán kora miatt nem is lehet: az által nemcsak kockáztatva volna az oktatás sikere, sőt elferdítettnek, vagy éppen tönkretétetnének a tehetségek.

Eszerint az oktatási rendszer megítélésénél fő suly esik a tantárgyak megválasztására és a tananyag kimérésére. Mielőtt azonban a jelen oktatás tárgyait venném számba, szólnom kell általában a *könyvből tanításról*, minden tekintet nélkül a tartalmazott tárgyak mivoltára.

Az a képesség, melynél fogva az érzékileg korlátolt egyén a puszta betűk nyomán hiven el tudja képzelni és tisztán meg tudja érteni a közvetlenül nem érzékelt sőt egyáltalában nem is érzékelhető dolgokat — ez a képesség, egyike a legbecsesebb, a legszükségesebb emberi képességeknek; az egyéni ismeretek bővítésének, az egyéni tehetségek, az egyéni tudás fokozásának, az egyéni önképzésnek határtalan képessége ez, melyet bizonyára csak könyvből tanítás által lehet felköltetni és kifejteni. De hogy ez a képesség egészséges legyen és jóra vezethessen, ahhoz jól irányzott előkészület, jól megvetett alap szükséges, és az iskolai könyvből tanításnak is kezdettől fogva ehhez kell a növendéket eljuttatnia. Áll pedig ez az előkészület és ez az alap, bár vezetés mellett, de közvetlen érzékelés, megfigyelés és megismerés útján szerzett s a nevek és mondatok alatt jól értett egészséges fogalmakban és képzetekben, továbbá a tanulandókhöz képest eléggé fegyelmezett, biztos és gyakorlott emlékező, képzelő és ítélő tehetségben; minélfogva válik lehetségessé, hogy a könyvből tanult vagy olvasott dolgok a tanulónak vagy olvasónak a valóság szerint alkotott, jól rendezett, ép egyéni belső világában megfelelő dolgokkal találkoznak és egyesülnek s minélfogva ez az egyéni belső világ a könyvből tanulás, vagy olvasás folytán csakugy, sőt méginkább tisztulhat és gyarapodhatik, mint közvetlen észlelés útján. Ily előkészítés nélkül a magyarázatnak sincs értelme, s inkább árt az, mint használ; mert az igazi magyarázat nem egyéb, mint a tanuló előtt ismeretlen képzeteknek közvetlen érzékelés nyomán alkotottakhoz viszonyítása, fűzése, — s hol ilyenek hiányoznak, ott a tárgynak, mint ilyennek legalaposabb fejtegetése is csak új dolgok elősorolása és a felfogni valók szaporítása, összehalmozása.

Már tény, hogy a mi iskoláinkban a mint föladatik a gyermek, attól kezdve el van fogva a közvetlen érzékeléstől s az ezzel kapcsolatos szemlélettől és megfigyeléstől, (a taneszközökről alább szölok); alig hogy olvasni tud, már szakkönyveket nyomnak a kezébe, s a tanító ezekből tanítja, ezekből felelteti, és ezeken kívül szavuk sincs egymáshoz. S még jó, ha maga a tanító is megfigyelte, megismerte és önálló gondolkodással tudja az ekképen tanítandókat; de ez

a rendszer mintegy vezeti a tanítót a tanításnak arra a legkényelmesebb módjára, miszerint kihagyja a leczkét sor- és oldal-számra, s épen úgy föl is mondatja, a nélkül, hogy magát ugyanannak csak betanulásával is fárasztaná, — szerencse, ha annyira figyel a feleletekre, hogy a hibákat, legalább a könyvből utánnézve, hiven és rendesen kiigazítja. — De a legjobb tanító is mit tehessen itt egyebet, mint hogy lehetőleg betanítja a könyveket, midőn ezen oktatás sikerének mértéke más nem is lehet, mint a szövegnek folyékony felmondása.

A jelen oktatási rendszer tehát határozottan és célzatosan a könyvbéli emlézésre van alapítva, tehát a tehetségek fejlesztése tekintetéből is vajmi egyoldalú.*)

(Folyt. köv.)

BELFÖLD.

A debreczeni ref. egyháztanács gyűlése jun. 29-én.

A mult gyűlésből megbizott központi választmány, az egyháztanácsosokra beérkezett szavazatok tárgyában beadta jelentését; melyszerint a nyomtatott és hektographirozott szavazati iveket, mint a melyek szabálytalanul vannak kiállítva — figyelembe nem vehette s a szabályos ivek alapján, melyeknek számuk 560 körül van, míg amazoké 1348, megalkotta a leendő egyháztanács tagjainak névsorát s azt beterjeszti.

A központi választmány ezen jelentése felolvastatván, következő indítványok tétettek, melyek a vita és tanácskozás tárgyát képezték. Első indítvány a központi választmány eljárása teljes mértékben helyeseltetvén, az előterjesztett névsor fogadtassék el s annak alapján az új presbyterium alakuljon meg. Másik indítvány: a jelenlegi egyháztanács az egész ügyet mostani alakjában terjeszse az egyházkerületi közgyűlés elé, hogy az mint választott bíróság mondja meg határozott nézetét és utasítását. Harmadik indítvány, az egész választás semmisítették meg s új választás rendeltessék el. Negyedik indítvány: a központi választmány utasítottassék, hogy a nyomtatott és hektographirozott iveket is vegye számításba, azok is érvényeseknek és szabályosoknak tekintetvén.

A mint a nyilatkozatokból és hangulatból következtetni lehet vagy a második vagy a harmadik indítvány fog elfogadtatni. — A tanácskozásban végeredmény még nem jöhetvén létre, folyó hó 13 ka tüzetett ki ezen fontos ügy újabb felvételére.

Az „Országos középtanodai Tanáregylet“ Debreczenben.

Városunk várva várt kedves vendégei megérkeztek. — Az „Országos középtanodai Tanáregylet“ tagjai köztünk vannak. — Jeles tanférfiak, ismert irodalmi munkások, középiskolai tanügyünk buzgó bajnokai, hazai ifjuságunk nevelői. Egy közös, nemes célra törekvő komoly sereg a fővárosból s az ország minden vidékéről nemzetiség s vallásfelekezeti különbség nélkül összegyülekezve.

*) Hogy bizonyos tanítók tanítása a könyvből emléztetésre van vagy lehet alapítva, nem tagadom, de a tiszántúli e. ker. által 1874 és 1878-ban kiadott tantervek semmit sem akarnak kevésbé annál, bátran állithatom.
Szerk.

Debreczen szerencsésnek tartja magát, hogy őket kebelében üdvözölheti. — Magyar tanügyünk képviselőit a magyar alföldnek e tiszta magyar ősi városa örömmel fogadja falai közt. — Őszinte magyar vendégszeretettel nyitja meg előttök iskoláit, házait, szívet. — Forrón óhajtja, hogy körében a tudományok bajnokai, esztendei terhes fáradozásuk után, egymással összetalálkozva, kedves időtöltést találhassanak, s győződhessenek meg felőle, hogy a magyar alföldi rónán nemcsak a kenyértermő aranykalászok, hanem a szellemi táplálék, a tudomány magvai is termékeny talajra találjanak, s hogy a széles magyar alföld szellemi központján, Debreczenben a magyar szellemi műveltség munkásai, a tudomány világító fáklyáinak lobogatói megérdemelt tisztelettel és meleg lelkesedéssel találkoznak.

Őszinte szíves jó indulattal s baráti és testvéri szeretetünk egész hevével üdvözöljük e derék egyesületet különösen mi protestáns egyházi és iskolai ügyünk belmunkásai, tanintézeteink tanárkarai. — Az „Országos Tanáregylet“ debreczeni megjelenése ránk nézve kettős fontossága. — Nemcsak városunkat s tanintézeteinket, hanem a magyar protestáns tanügyet látjuk mi megtiszteltetve e megjelenés által. Mióta alkotmányos életünk újra ébredt s a nemzeti előhaladás és tudományos művelődés terén oly örvendetes, élénk mozgalom megindult: az a vizsás nézet kezd — főleg ifjabb nemzedékünknel terjedezni, hogy a protestáns iskolai önkormányzat az összes hazai tanügy fejlődésének s emelkedésének útjában áll, s hogy a protestáns tanintézetek, melyek a multban nemzeti műveltségünk védő várai voltak, ma már ódon, rozszant falaik közé nem képesek vagy talán nem is képesek bebocsátani, annyival kevésbbé alkalmasok tovább terjeszteni amaz új fényt, melyet az állami intézkedések árasztottak és áraszthatnak magyar tanügyünkre. — Az „Országos Tanáregylet“ Debreczenbe jövetelét mi szeretnők úgy tekinteni, mint ez eléggé nem okadatolható, de mégis folyvást terjedő nézet czáfolatát. — Az országos középiskolai tanügy munkásai olyannak ismerik a protestáns iskolák egyik központját, a debreczeni főiskolát, hogy annak kebelében megjelenni s közgyűlésük helyéül ez évre azt választani ki, jónak látták.

Vajjon megfelelnek-e bizalmuknak az itt szerzendő tapasztalatok? nem tudhatjuk. — Bátrak vagyunk azonban reményleni, hogy bennünket a kortól egészen elmaradva s a szellemi előhaladástól idegenkedőknek nem találunk.

Az állami iskolák ügyének fő intézője, a vallás- és közoktatásügyi miniszter, s a protestáns iskolák főkörmányzó testületei, autonomikus jogaink őrei közt foroghatnak felvítés kérdések: de nekünk az iskolák belmunkásainak, a tudomány ápolásában s fejlesztésében teljesen egyetértve lehet haladni az előhaladó korszellemmel. — Autonomikus jogunkat mi nem kívánjuk palástnak tekinteni, hogy vele ferdeségeinket vagy gyarlóságainkat fedezgessük; de nem dobhatjuk el s tanügyünk őszinte barátai nem is kívánják, hogy eldobjuk a védő paizst, mely alatt a küzdelmek korában hazánk és nemzetünk javára működünk s ezután is működni szándékozunk.

Vendégeink főiskolánknak jelenleg csak külsejét s legfeljebb taneszközeink gyűjteményét látják. — Nem állítjuk, hogy a fővárosi s az újabban emelt állami fényes intézetek látásához szokott szem előtt valami nagyobbszerűnek fog ez

feltűnni. Mi mégis a legnagyobb örömmel s hazafiui nemes önérzettel nyitjuk meg azt kedves vendégeinknek s büszkék vagyunk rá, hogy megmutathatjuk azoknak is, kik egészen más viszonyokhoz s talán sokkalta nagyobb külső kényelemhez vannak szokva.

A mi főiskolánkban, ha mi hallgatunk is, a kövek fognak helyettünk beszélni. — A szellemi világosság szerelmétől lángoló szívek áldozatkészségének örök jelei azok. — Szegény hitsorsosaink önkéntesen összerakott filléreiből épült az fel, s ilyen áldozatokkal tartatik fenn. — A mi benne van, ha kevés is, ha csekély is, ha nem fényes is, a tanügyért lángoló lelkek ügybuzgóságától nyer saját fényt.

Mi előttünk természetesen nagy értéke van ennek a fénynek. — Vendégeink felől nem tudhatjuk, ennek világánál nézik-e majd viszonyainkat.

Csak óhajtjuk, hogy lássák meg hiányaink mellett ezeket, pótolni óhajtó jóakaratumkat, s vegyék tekintetbe szegényes állapotaink mellett hitsorsosaink buzgóságát is.

Adja Isten, hogy a vélemény, melyet állapotaink felől a gyűlésről magokkal visznek, akárminő lesz, a hazai tudományosságunk és műveltségünk s nemzeti előhaladásunknak válják javára.

Gergely Károly.

KÖNYVISMERTETÉS.

A magyar alkotmánytan és jogi ismeretek kézi könyve a polgári és elemi tanítóképezdek számára. Irta Csiky Kálmán jogtudor s a magyar magánjog m. tanára a budapesti tud. egyetemen. A magy. kir. vallás és közoktatásügyi miniszter által jutalmazott mű. Budapest. 1879. Bolti ára 1 frt.

Fentebbi czim alatt a magy. kir. állami nyomda valóban jeles és hézagpótló művel ajándékozta meg irodalmunkat.

Eltekintve némely, az elemi iskolák számára írott rövidletektől, ez az első mű, mely tüzetesen s a részletekre is kiterjedő bőséggel, szakavatott tollal ismerteti alkotmányunkat s az állampolgároknak szükséges jogi ismereteket.

A mű 2 fő részre oszlik.

Az elsőben tárgyalja:

a) alkotmányunk történetét, a nemzet és király között időnkint kötött szerződéseket és a legnevezetesebb alap-törvényeket;

b) a magyar alkotmány mai rendszerét, szól tehát az ország területének politikai viszonyairól, a törvényhozó hatalom egyes tényezőiről; a végrehajtó hatalom egyes szerveiről s ezeknek az országos, a törvényhatósági és községi kormányzatban nyilvánuló tevékenységéről.

A második részben előadja:

a) az állampolgárok nyilvános életére vonatkozó nevezetesebb közjogokat;

b) a magánjog és

c) a büntetőjognak vázlatát.

Ezekből is látható, hogy szerző felőleli művében mindazt, mit jónak és értelmes állampolgárnak tudnia és ismerenie elengedhetlen kötelesség.

Nem kevésbé emeli a mű becsét a világos és könnyen érthető előadás, a tiszta és jó magyaros nyelvezet.

A mű a tanítóképezdek számára kézi könyvül iratott s e tekintetben egyetlen kifogás terjedelmes volta ellen emelhető.

Elismeri ezt maga szerző is előszavában, hol utasítással adja a tanítónak, hogy belátása szerint egyes — kevésbé fontos — kérdéseknek rövidebbre összevonása által könnyítse meg a könyv használatát; sőt e hiányon előre is segitendő a szövegben apróbb betűvel szedett részeket maga is ilyenekül jelöli ki.

Egyébiránt részint a magyar történet tanulása, részint a gyakorlati élet, oly sok e szakba vágó ismeretet közöl a növendékekkel, hogy a fentebbi kifogás is jelentéktelenné válik.

A tárgy pedig oly fontos — ezen ismereteknek az állampolgárok által megszerzése annyira szükséges, hogy még tanítóképezdeknek tantárgyakkal tulhalmozott állapota sem fojthatja el azon óhajásunkat, hogy — amennyiben az „Alkotmánytan“ már a tanítóképezdek rendes tárgyát képezi, szerzőnek jeles munkája kézi könyvül fogadtassék el.

Jólélekkel ajánljuk e könyvet a tanítóképezdek tanárai s általában a művelt közönség pártfogoló figyelmébe.

(P.)

KÜLFÖLD.

Egyesült államok. Sok beszéd tárgyát képezte Amerikában a cincinnati-i r. kath. érsek, Dr. Purcellnek négy millió dollárnyi roppant összeg erejéig való bukása. — Az érdekes érsek az utolsó 30 vagy 40 év alatt ugyanis letéteményképen beszédte hivatásait ezek megtakarított filléreit, fizetve utánok a szokásos kamatot. A beszédett pénzen aztán kápolnákat, iskolákat, egy fényes székesegyházat épített s általában abból fedezte egyházmegyéje költségeit. A meddig pénz jött be hozzá, a kamatokat hűségesen kifizette az érsek, de midőn nehéz idők következtek a betétek elmaradtak, pénzzavarba jött, megbukott s mintegy 3000 hitelezőt rántott magával romlásba. Az így begyűlt pénzen emelt minden épület átadatott aztán egy tömeggondnoknak, nagyon kevés biztató kilátással a szerencsétlen letéteményesek számára.

Az esemény nagy feltűnést okozott s minden külön nézetű lap egyformán kárhóztatta az érseket. Nehány erősen római katolikus lap ugyan azzal fenyegette a letéteményeseket, kik pénzüket keresték, hogy e miatt nagyon rosszul járhatnak a jövő életben. Micsoda szentségtörés az, mondák, visszakérni az Uról azon pénzt, mely neki kölcsönözött s mely oly érdekes munkákban helyeztetett el, minő a kápolnák építése s papok nevelése! — A szóban levő összeg oly nagy, hogy eddig még semmi sem történt az érseknek zavarából való kiségelésére, noha valószínűleg a letéteményesek még sem maradnak egészen kielégítetlenül, a mennyiben javukra az összegnek megfelelő *mise* fog kiszolgáltatni, melylyel bizonyára meg is lehetnek elégedve. Ha bármely felekezethez tartozó protestáns járt volna így el, azon közlönnyök bizonyára nagyon sokat beszéltek volna ezen eljárás minőségéről, de mivel itt egy pap, aki még ehhez érsek is, van szóban, csak „helytelen fináncziális kezelésről és oktalan költségekről“ szólnak. Purcell érsek különben azt mondja,

hogy ő nem tartozik annyi pénzzel, a mennyit neki adóságul róvnak fel, mert csak a kamatokkal együtt megy az olyan sokra, ezért pedig őt szerinte aligha lehet felelősségre vonni. A felelet azonban világos: ő a pénzt ugyanazon feltételek mellett vette át, mint a hogy egy bank tette volna s azok, kik benne megbíztak, jogosítva vannak épen olyan kamatot kívánni tőle, a minőt bármelyik közönséges banktól kaptak volna.

Németország. A német császár jelen volt Berlinben a a protestáns lelkészképző szeminárium nem régen tartott 25 éves jubileumán. Az isteni tisztelet végződése után a gyülekezet egy terembe ment át, hol az ősz császár az összegyűlt lelkészek és tanulók előtt meleg vallásosságáról és kegyes érzületéről híven tanuskodó hosszabb beszédet tartott. „Örömemre szolgál, — mondá, — hogy ma jelen lehettem önök között. Először lépek be ezen házba és kápolnába, melyet idvezült testvérem alapított. Remélem, hogy ezek mint eddig, úgy ezután is be fogják rendeltetésüket tölteni. E végre Uraim, használják fel önök azon ígéket is, melyeket épen most a szószékből hallottak. Óhajtom, hogy ezek mindenkinek szívében helyet és alakot nyerjenek. Önök tudják uraim, hogy mi a legfőbb dolog életben és halálban. A mi korunk hányatásai közt az egyedüli támpontot nyújtja, az a vallás, a hit, az egyedüli alap, mely Jézus Krisztusban megvettetett. *Ne engedjék azért magokat eltántorítottatni, Uraim, azon áramlat által, mely napjainkban a világot átjárja. Ne csatlakozzanak azokhoz, kik a bibliát, az igazság egyedüli forrását elvetik, vagy önkényes magyarázat által szavait meghamisítják.* Önök mindannyian tudják Uraim, hogy én teljes meggyőződéssel azon positiv unio hive vagyok, melyet megboldogult apám hozott létre. Az alap és a szikla melyen nekem és nekünk mindannyiunknak fenn kell magunkat tartanunk, azon meghamisítatlan hit, melyet nekünk a biblia tanít. Tudom, hogy vannak sokan, kik nem egészen azon uton járnak, a melyről beszélek. Ezeket én becsülöm, tisztelem és türom. Hiszen mindenkinek saját legjobb tudomása és lelkiismerete szerint kell eljárni s a szerint intézni működését és akaratát. De mindazok, kik ama szövetség hivei gyanánt vallják magokat, mindig kitért karokkal fognak fogadtatni. Öröndetes nagy számmal vannak itt jelen olyanok, kik most nyerik itten kiképeztetésüket s nem soká a nyilvános életbe s a lelkészi tevékenységbe lépnek ki, valamint más oldalról egész sereggel látunk olyan idősebb tagokat is, kik korábban itten képeztetettek ki. Adja az ég, hogy mindannyioknak azon áldást hozza e mai nap, hogy növekedjék önökben *Istennek és az ő egyszülött fiának, Jézus Krisztusnak ismerete, mint az igaz üdv egyetlen forrása.* És még csak azt akarom önöknek mondani: maradjanak meg azon egynél, a mi erősen áll! Mindenki úgy járhat el, a mint lelkiismerete sugalja, de mégis csak mindenkinek az evangélium egy alapján kell építeni. Ha ez történik, akkor mindannyian áldott nyilvános tevékenységet fognak kifejthetni, kiki a maga módja szerint.“ — Ily szavak után méltán megilleshette a derék államfőt a „membrum praecipuum“ elnevezés, melyet neki a gyülekezet köszönetét kifejező egyik szónok adott.

(Cs).

RÖVID KÖZLEMÉNYEK.

Mindazok, kik a Protestáns Hetilapot a július – decemberi félévre is jártni óhajtják, tisztelettel felkéretnek, hogy vagy az előfizetési pénzt beküldeni, vagy azon szándékukat miszerént azt jártni óhajtják, mielőbb levélben jelezni méltóztassanak, hogy hasztalanul felesleges példányokat ne nyomassunk.

Tudvalevő dolog, hogy miután a magyar nyelv tanítása a nem magyar ajku népiskolákban országos törvény által kötelezővé tétetett, a nm. közoktatásügyi miniszter ur különböző helyeken pótanfolyamokat rendezett a magyar nyelv tanulására a magyarul nem tudó tanítók számára. A tanítók a pótanfolyamok hallgatására nagy és nem reményelt számban sereglettek, úgy hogy néhol például Aradon alig tudták a jelentkezőket elszállásolni. Ugy látszik, hogy az erdélyi szász tanítók is örömmel üdvözölték ezen miniszteri intézkedést, mely a pótanfolyamot látogató tanítóknak különben is 80 kr napi díjt és ingyen szállást biztosított. De mint-hogy a tanítókhöz a politikai hatóságok útján érkezett a pótanfolyam hallgatására a felhívás. Teutsch erdélyi ev. superintendens ur egy körlevelet intézett az erdélyi ág. hitv. evangélikus egyház valamennyi egyházmegyei konzisztoriumához, egyházi tanácsához, középiskolai igazgatóságához és népiskolájához, a mely körrendeletben neheztelését fejezi ki a miatt, hogy „utóbbi időben, egyházi hatóságok vagy tisztviselők oly ügyekben is, melyek az egész tartományi egyházat érintik, nem egyházi, különösen közigazgatási hatóságoktól megbízásokat vagy felhívásokat fogadtak el és vittek keresztül, melyek mind az államtörvények által követelt, mind pedig az egyházi törvények által megengedett mértékben tulmentek“. . . S ezen eljárástól a superintendens ur a rend meglazulását, a tekintély aláadását, s az egyházi főfelügyelet gyakorlásának lehetlenségét következteti. Elmondja aztán, hogy megvannak állapítva az esetek, melyekben az egyenes közlekedés az egyházi közegek és nem egyháziak között megtörténhetik, valamint kimondja azt is, hogy minden más esetekben a nem egyházi közegektől vett felszólalások „udvarias formában azzal a kéréssel vezetnek vissza az illető nem egyházi helyhez, hogy az előjárói illetékes egyházi hatóságok útján terjesztessenek be. Ez különösen amaz államtörvények végrehajtására is áll, melyek egyuttal egyházi viszonyokat és személyeket érintenek“ stb. stb. — Hogy a superintendens ur az egyháza autonómiáját védi, részünkről nem gáncsoljuk, de hogy az államtörvények végrehajtását is tiltja mindaddig, míg az ily törvényekkel szemben a tartományi konzisztorium utasításokat nem ad s így közvetve az államtörvények hatályba léptét azon konzisztorium tetszésétől teszi függővé, eshetőleg nagyon hosszú ideig is, egy kevéssé sok a jóból. Valamely államtörvény szentesítésétől fogva kötelez, habár nem tetszik is nekünk. A jelzett köriratot sem célzatáért, mely szerint a magyar nyelv tanulásának és tanításának akar gátot vetni, sem tartalmáért nem helyeselhetjük. Az idő pedig a legroszabbul van reá nézve megválasztva. Általán a körirat igen alkalmas arra, hogy a prot. autonomia ellen gyűlöletet gerjeszzen s az már is alkalmat szolgáltatott egyházfőink elleni gunyos kifakadásokra. Ne quid nimis!

A tisztántuli ref. középiskolai tanáregyesületbe legközelebb a szentesi és szatmári ref. egyházak mint alapító, Böszörményi Elek szatmári főgondnok mint pártoló, Osváth Ferencz békési reál-gymnasiumi tanár mint rendes tag beléptek. A nagybecsű alapítványokért s a szives pártfogásért nyilvánosan is kifejezi köszönetét az egyesületi bizottság. (G. K.)

Megjelent: **Monográfiai vázlatok a barsi ref. esperesség multja s jelenéből.** Az egyházmegye megbízásából, írta Sz. Kiss Károly. Nyomatott Pápán a ref. főtanoda betűivel 1879. — 446 lap. 8-adrétben. Ajánlva van Tisza Kálmán miniszterelnök és egyházkerületi főgondnok urnak. A mű

két fő részre oszlik; az első rész tárgyalja az egyházmegye általános viszonyait 19 fejezetben; a második rész az egyes gyülekezetek multját és jelenét, s ezen részben 28 tényleg létező egyházközség története adatik elő, a 13 megszünt gyülekezet rövid és jellemző ismertetésével rekesztetvén be. A nagy gondnal és valódi szakértelemmel szerkesztett műnek ára 1 frt.

A magyarországi reformált egyház konventje, illető elnök-főgondnok B. Vay Miklós ur által folyó évi szept. 10-re Debreczenbe hívatott össze. A konvent tárgyai lesznek a zsinati előmunkálatok, továbbá a suprema inspectio tárgyában az egyetemes egyház nyilatkozata, mely ügyekben a konvent végérvényesen határozand. A tanácskozás tárgyául felvételik még, négy egyházkerület részéről fölterjesztett, egyházi egyetemünket közösen érdeklő néhány fontos ügy. Adja a gondviselés, hogy ezen egyetemes értekezlet bölcs intézkedése és határozatai, ref. egyházunk egyetemére annak egészséges fejlődésére és fölvirágoztatására maradandó mély nyomokat hagyjanak hátra.

A skót „Egyesült Presbyteri Egyház“ legközelebb tartotta évi zsinatát. — Ezen egyház, most adott kimutatása szerint 175,000 tagot és 544 gyülekezetet számlál, — egy év alatt 1500 taggal és 11 gyülekezettel szaporodva. Az egyház lelkészeinek évi fizetése átlag 260 font (2600 ezüst forint), 48 fonttal több, mint a mennyi 7 évvel ezelőtt volt. Remélik, hogy rövid idő alatt minden lelkésznek fizethet az egyház 300 fontot. A zsinat kifejezte azon nézetét, hogy az evangélium minden szolgája igényelhetne maga és családja tisztességes fentartására ekkora évi jövedelmet.

Pályázat tanári állomásra:

A bel-somogyi ev. ref. egyházmegye csurgói nagygymnasiumánál két tanári állomás levén üresedésben.

Az I-ső állomáshoz a magyar nyelvnek a III. IV. V. VI ik, a német nyelvnek a II. III. IV. V. és VI ik osztályban való tanítása van kötve.

Fizetés 600 for. évi díj, tágas szabadlakás, 1 hold kert, 1 $\frac{1}{2}$ hold rét.

A II-ik állomással a természetrajznak az I. II. V. VI. a vegytannak a VI., a latin nyelv, számtan és földrajznak az I ső osztályban tanítása kapcsolatos.

Ennek fizetése is 600 frt évi díj, s míg szabad lakása nem lesz 100 frt lakkér, a tápintézet felügyelete s kezeléséért a köztartáson ingyen étkezés, esetleg 80 frt tisztelet díj. S mindegyik állomáshoz mind a hatosztály növendékeinek a tornászati tanításáért 50 frt. fizetés csatoltatik.

A fizetések negyed évenként előre adatnak, s 5 évenként 800 frt legmagasabb összegig 50 frttal javítottatnak.

A tanári nyugdíj intézet, mely 5 évi szolgálat után, mintegy fele fizetést biztosítand, keletkezőben; az egyházmegyei lelkészi gyámoldának, — mely fejenként 50 frt osztalékot ad, — 1%-tőli évi díj mellett kötelezett tagja a tanár.

Mindegyik állomásra két próba év s három év alatt a tanári oklevél megszerzése köttetik ki.

A pályázati okmányok u. m. érettségi s iskolai bizonyítvány, keresztelési anyakönyvi kivonat, előélet, — szolgálati s erkölcsi igazolvány, egészségi állapotot tanúsító járási, — illetőleg városi orvosi bizonyítvány alólírotthoz küldendők.

Körmendy Sándor,

esperes.

1—3

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: **Joo István.**

Főmunkatársak:

Toth Sámuel.

Békési Gyula.